

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanih ob torekih, četrtekih in sobotah. Zjutranje izdanie izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanie stane: za jeden mesec . f. — 20, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece . . . 2.80 . . . . . 4.20 za pol leta . . . 5.00 . . . . . 7.50 za vse leto . . . 10.00 . . . . . 15.00 Na naročbe brez priložene naročnine se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 vnc., izven Trsta po 3 vnc. Sobotno večerno izdanie v Trstu 4 vnc., izven Trsta 5 vnc.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifu v petatu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega naslovnih vrstic. Posilna, osmrtnica in javnozgodovinska, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Cisarova št. 12. Vsega pramo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnštvo ulica Molino piccolo št. 3, II. nadst. Odprta reklamacija se pramo pošilja.

„V edinosti je moč“.

Ali nas res nočejo razumeti?

Kakor nedavno „Sl. Narod“ tako nam tudi zadnje „Novice“ očitajo, da se nekaterniki na Primorskem „navdušujemo“ za krščanske socialiste. Mi bi sicer lahko pozvali vse naše čitatelje kot priče, da se nikdar nismo „navduševali“ za krščansko-socialno stranko, da o takem „navduševanju“ ni nikjer sledu, ampak da smo le nasvetovali nekako rezervo, dokler se ne izvojeva veliki boj na Dunaju — boj, ki bo izvestno, — kdo more oporekati temu?! — odločilnega pomena za smér notranje politike avstrijske v dogledni bodočnosti! Mi da bi bili kedaj zagovarjali federalizem, kakor ga baje razumejo krščanski socialisti, mi da bi hoteli žrtvovati koroške in štajerske Slovence, mi, ki stojimo strogo na stališču narodne avtonomije, mi, ki smo na shodu zaupnih mož v Ljubljani najglasneje vsklikali po slovenski vzajemnosti, naslanjajoči se na državno pravo krvnih nam bratov Hrvatov? Mi da bi bili za tako uredbo države, ki bi značila porušenje naše vseukupnosti?! To bi značilo, da smo zatajili svoja načela, svoje nazore, svoj program in — svojo minulost! Žalostno je položeno nas primorskih Slovanov, narodni naš obstanek visi tako rekoč na jedni niti, biti nam je ljut boj brez prenehljaja in odihljaja, ali vendar: niti za jeden sam hip ne bi hoteli prikrajšati svojega mučeništva za tako ceno — niti jedne same slovenske duše ne bi hoteli žrtvovati v ta namen, da sebi olajšamo položeno. Takov sum nas ne more doseči, naša minulost, ta slehernemu odprta knjiga, nam je neprodiren ščit proti takemu domnevanju.

„Novice“ pravijo, da tudi nasproti krščanskim socializmom treba da opravem času označimo svoje stališče. Dobro! I mi nismo zahtevali, da Slovenci ne bi smeli označiti svojega stališča proti krščanskim socializmom, saj smo tudi mi sami obsodili postopanje teh poslednjih ob celjskem vprašanju in z ozirom na češko šolo na Dunaju. Pač pa smo se uprli trditvi, da je za Slovence vsej dno, katera stranka zmaga na Dunaju, uprli smo se, ker nam naše prepričanje — ta jedini voditelj našemu nastopanju — pravi, da ni vsej dno. Svoje menenje v tem pogledu smo te dni utemeljili obširno in ni, da bi zopet ponavljali že tolikrat povedanih stvari. Toda sodba o nemških liberalcih je menda že podpisana od vseh Slovencev in akti so inrotulirani. Na to stran torej vemo, pri čem smo. Glede na krščanske socialiste pa pišejo celo iste „Novice“, da jim treba označiti stališče, da bodo vedeli, pod katerimi jedini pogoji jim je računati na slovensko pomoč. Torej pripoznavajo tudi „Novice“ vsaj mogočnost, da bi se iz sedanje krščansko-socialnega gibanja mogla izcimiti stranka, s kojo bi bilo možno paktirati; a s tem je

pripoznano, da je vendar neka razlika med liberalci in krščanskimi socialisti! Ergo?

Čudom pa smo se začudili zatrdilo „Novice“, da so nam nemški nacionalci nevarnejši nego pa liberalci, toda polemizovati nočemo obširno proti temu, ker je stvar vendarle — prejasna.

Le jedno besedo. Ako je res, da bi nemški nacionalci postali še nevarnejši, ako se združijo zimi krščanski socialisti, potem se pa vendar le moramo vprašati, ali je previdno, da bi sovražnim postopanjem uprav silili krščanske socialiste v tako zvezo, posebno nevarno za nas?

Pozneje pa, čitajoči zaključek članka v „Novicah“, se nismo več čudili, ampak strmeli smo! Kdo bi ne strmel, ako sliši dandanes, da so se le krščanski socialisti izrekli narodno vprašanje ter da ta stranka, ako pride do veljave, razvname med Nemci narodno nestrpnost!! Kako nam je vendar? Ali so nam res otrpili vsi čuti v poslednjih treh desetletjih, da niti nismo razločili, da je bilo vse to le nedolžno pastirsko petje, kar smo smatrali mi kot bojne klice narodnega šovinizma in skrajne nestrpnosti?! Ali smo bili res slepi in gluhi?! Ne, nismo bili gluhi in slepi. Mi bi sodili, da se je na Dunaju uprav v tem pogledu obrnilo na bolje, odkar se je pričelo krščansko-socialno gibanje. Seveda ne velja ta naš izrek za strogo ortodoksno nemško-nacionalno skupino. Kdo se ne spominja, kako je bil še pred par teti Čeh stalna smešna figura na odru po gledališčih, pri volksängerjih, po restavracijah in beznicah, po humorističnih listih, v privatnih pogovorih itd. Danes ni več tega, danes je Čeh na Dunaju spoštovana oseba: pobijajo ga morda še, ali smešijo ga ne več. Dr. Lueger utegne biti nemški narodnjak od nog do glave, ali gibanje, proizročeno po njem, doneslo nam je ugodnih posledic: lehkovi Dunajčan jel se je obratiti do resnejših stvari. In kadar se boče nemško ljudstvo jelo baviti z velikimi socialnimi vprašanji, uveri se kmalo, kako so je sleparili oni, ki so mu propovedovali, da more iskati rešitve iz vseh nadlog le v sovraštvu do Slovanov. Temu spoznanju pa more biti posledica le ta, da se poleže narodna napestost, kar je glavni pogoj rešenju narodnega vprašanja. Vidite, to je glavni vzrok, da ne maramo že o priori obsojati krščansko-socialnega gibanja, ker utegne isto navesti nemško ljudstvo na druge misli in skrb.

In kaj tudi potem, ako bi tudi tu pa tam med Nemci res krepkeje zadonela nemška pesem?! Saj si ravno mi Slovani moramo le želeli jasnosti: jasnosti med seboj in jasnosti na strani nasprotnikov! Jasnost nam ne bode mogla škodovati, kakor nam je škodovala nemško-liberalna nestrpnost, povita v mehko pavolo izla-

je polkovniku; „v važnem poslu moram piskati svojega moža“.

In brzim korakom pohitela je probudit bana.

Zagrebska gospoda* so došli*, prijavil je sluga.

„Bene! Naj vstopijo!“ odrezal se je ban, katerega je bila Klara zopet ostavila.

V sobo vstopili so Jakopović, Teletić, Kaptolović in Krupić.

„Oj gospoda Zagrebčani“, raztegnol se je ban, „kaj vi zopet dobrega prinašate?“

„Soma, vina in dva klobuka sladkorja, velemožnost Vaša!“ izbrbljal je Kaptolović, globoko klanjajoči se.

„Bene! Hvala!“ nasmejaj se je Ungnad, „ali temu ne treba deputacije“.

„Ničesar dobrega ne prinašamo“, spregovoril je Jakopović resnobno, „ker je, da oprostite gospod ban, pri nas vse zlo“.

gane zmernosti in lojalnosti. To je naše prepričanje — mi si ne moremo pomagati! Nemško-nacionalnega gibanja se nam ni bati, saj je le na nas Slovanih, da zabranimo, da nemško-nacionalno drevje ne vzraščaste visoko do neba — to nevarnost odvrenemo lahko, ako bomo posnemali Nemce v narodni ognjevitosti. Kako je vendar to, da se nam Slovincem kar naenkrat tako mudi, da bi kar hkratu in v kalu zatrli nevarno gibanje med krščanskimi socialisti, ko smo vendar leta in leta in nebeško potrpežljivostjo sodelovali pri zistemih, katerih le naravna posledica je sedanji nemški šovinizem. Le trkajmo se na prsa, kajti grešili smo mnogo in grešimo tudi še dan danes!

Gospoda, bodimo le dosledni! Nas Slovence roté trezni in razsodni možje v jednomer. Naj se za božjo voljo izogibljemo „radikalizmu“, ker s tem ne dosežemo ničesar. Dobro, pokorimo se tem treznim in razsodnim možem! Ali potem bodi nam dovoljeno misliti, da isto pravilo velja tudi za Nemce. Ako narodni radikalizem komprimuje nas na vzgoraj, kompromitoval bode tudi Nemce. Ako radikalizem ruši zaupanje do nas v višjih krogih, potem pa tudi Nemcem ne bode gladil poti do vpliva in ugleda; tem manje, ker je program nemških nacionalcev v strogem navskrižju se sedanjo uredbo države, dočim ves naš toli razupiti „radikalizem“ ne znači drugega, nego zahtevanje po izvršenju veljavnih temeljnih zakonov. Se stališča odprta ostanejo moramo se pa menda le veseliti takega preobrata med Nemci.

Tako smo vnovič podprli svoje uverjenje, da nam nemški nacionalizem ne more postati nikdar tako nevarno, nego pa zavratni liberalizem.

In v gospodarskem pogledu? Mar si hočemo zatiskati oči na to stran? Tu se moramo zopet dotekniti shoda zaupnih mož v Ljubljani. Mi se nismo hoteli vezati takrat, ker so bile vsprejeti resolucije — po naših nazorih — pomanjkljive. Tem nujnejše je sedaj, da se izvršuje vsaj to, kar je bilo vsprejeto dobrega. V resoluciji IV. je bilo rečeno, da treba skrbeti za zdrav napredek narodnega gospodarstva, zlasti za nezavisnost od tujega kapitala: da treba gledati na zboljšanje gospodarskih razmer poljedelskega, trgovskega, obrtnega in delavskega stanu.

Na te dolžnosti ne sme pozabiti „narodna stranka“, ako si hoče ohraniti veljavo, ako si hoče pridobiti tal v narodu. Stranka brez pametnega gospodarskega programa je danes nemogoča in le stranke, ki kažejo voljo in sposobnost za delo v zboljšanje gnotnega stanja naroda, imajo lepo bodočnost pred seboj. In nikar naj se ne varajo ni na desni ni na levi: vrednost hipnih zmag, priborjenih na voličih po hrupni agitaciji in

„Zlo! Pa kako?“

„Gospod podban nas ima za kmete, da za živino, a mi smo svobodni ljudje. Čuj, velemožnost Vaša, pa sodi“.

„Govorite!“ odvrnil je ban.

Živim jezikom, ostroj besedoj izpričal je Jakopović vse krivice, kar jih Zagreb je doživel od Gregorijanca in završil:

„Tu ste čuli, gospod ban, kaj nas tišči. A mi iščemo pravde proti tej sili. Ko je vaša velemožnost zabanovala, izjavili ste, da hočete vsakemu strogo soditi. Evo, mi meščani starega Zagreba iščemo od tebe pomoči in svobode, da bomo, kar smo bili. Pokaži, da pod tvojim žezlom zakon velja več, nego pa gospodstvo“.

„Bene“, odgovoril je Ungnad progljivo. „Ne verojamem, da je gospod Stepko takšen antikrist, kajti podban je. Morda so vaši ljudje karkoli prišli. — Pa ne znam“, na-

po obrekovanju nasprotnih strank, je le navidezna, kajti neizogibna je strašna reakcija, kakor hitro uvidi ljudstvo, ki se je vnelo za stranko-zmagovalko, da je bilo — prevarjeno!

Zboljšanje gospodarskih razmer mora torej imeti stranka na svojem programu; a ne le na papirju, ampak napenjati mora tudi v dejanji vse sile v dosego tega cilja. In tako stojimo zopet pred važnim vprašanjem: menijo-li gospoda v Ljubljani, da bode možno zboljšanje gospodarskih razmer poljedelskega, trgovskega, obrtnega in delavskega stanu, je-li se bomo mogli osvoboditi iz odvisnosti od tujega kapitala dokler bode gospodovala židovsko-kapitalistiška stranka?! To je uprav ona stranka, ki je se svojimi gospodarskimi načeli porušila malega trgovca in obrtnika, ki uprav brezvestno izkorišča žuljave roke delavčeve, ki je se svojimi „liberalnimi“ zakoni uničila kmetski stan?!

Oni veliki kapital, od kojega smo danes zares odvisni, je identičen z našo židovsko-liberalno stranko. Za to pa trebamo zakonov, nasprotnih požrečnosti mednarodnega kapitalizma. Ali pa moremo priti do takih zakonov, dokler bodo v parlamentu izvrševali svoj premožni vpliv — hlapci istega kapitalizma?! Menda ne. I na to stran se nam vidi torej koristno krščansko-socialno gibanje ker nam gladi pot do take zakonodaje, ki bode mogla res pognesiti osvobodjenje kmeta, trgovca, obrtnika in delavca iz jarma velikega kapitala in velike industrije!

Stvar je torej jasna vsaj za nas: liberalci so nam nevarni v narodnem, političnem in gospodarskem pogledu; krščanski socialisti so nam pa manj nevarni v narodnem in političnem, v gospodarskem pogledu pa moramo le simpatično pozdravljati njih nastopanje, čemur je pritril tudi shod zaupnih mož v Ljubljani; z nemškimi liberalci nimamo in ne moremo imeti ničesar skupnega, s krščanskimi socialisti pa vendar nekaj! Kje je torej manjše zlo? Slovenci sicer nimajo vzroka, da bi se ravno „navduševali“ za krščanske socialiste, pač pa imajo tisoč vzrokov, da mrze nasprotnike istih — nemške liberalce.

Ali nas morda vendar razumete sedaj?

Politiške vesti.

V Trstu, dne 12. avgusta 1895.

Naslednik grofu Franu Coroniniju.

Laški listi so javljali te dni, da so Italijani že določili namestnika grofu Franu Coroniniju za državnozbornski mandat, imenovati pa nikakor nočejo dotične osebe. Kolikor doznajemo iz povsem verodostojnega vira je določen naslednikom grota Coroninija bivši tajnik kupčijske zbornice tržaške, Bujatti.

daljeval je, pogladivši si rdečo brado, „zakaj ste k meni došli? Zakaj? Jaz sem, res je, ban, a vi ne marate znati za banovo sodbo. Mar niste proti Gregorijancu vzdignili pravdo pred kraljevim, a ne pred banskim sodiščem? Kaj naj vam jaz?“

„Zagrebcanu sodi le kralj, a Zagrebčan more tožiti drugega samo pred kraljevsko svetlostjo, to je zakon od starine“, spregovoril je Jakopović možato. Naši meščani ne spadajo pred banovo sodišče“.

„A da! To je jako neumen zakon, dragi moji, to so stare škarteke“, odgovoril je ban; „zaradi vas ubožcev naj potuje gospoda v Požun. Išcite tamo leka; kaj naj vam jaz? Rogovileži, buntovniki, nemirneži ste“.

„Ali naše pravo!?“ spregovoril je Jakopović živo. „Mar smo zverine?“

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

117

Zlatarjevo zlato.

Zgodovinska pripoved XVI. veka.

Spisal A. Šenoa.

(Dalje.)

Lernon hotel je gospej odvrniti laskavo besedo, toda v tem trenutku pokazal se je pred njo mali Čokolin ter pričel hrvatskim, Francozu neumljivim jezikom:

„Milostljiva gospa! Dobiš goste. V mestu Samoboru so Zagrebčani, i Dorin oče; pridejo, da tožijo starega Gregorijanca zaradi sile. A Gregorijanc draži Zagrebčane, ker se srdi na Doro. Zagrebčani torej ne morejo imeti prav. Tu ti je prva prilika!“

In šel je brivec.

Klarino oko zasijalo je nenavadno.

„Naj mi oprostite Vaše gospodstvo“, rekla

